

WEST BENGAL STATE UNIVERSITY

B.A. Honours Part-III Examination, 2020

SANSKRIT

PAPER-SANA-VII

Time Allotted: 2 Hours

Full Marks: 50

*The figures in the margin indicate full marks.
Candidates should answer in their own words and adhere to the word limit as practicable.*

UNIT-I

(Full Marks-30)

1. अधस्तनेषु एकस्य प्रश्नोत्तर समाधेयम् – 13×1 = 13
  - (a) को नाम विशेषः ? स कुत्र वर्तते ? किं तस्य स्वरूपम् ? तस्य स्वीकारे काः युक्तयः ? 3+2+3+5
  - (b) को नामाभावः ? कति तस्य भेदाः ? प्रत्येकशः सोदाहरणं लक्षणं निरूपणीयम् । अभावस्वीकारे काः युक्तयः ? 2+2+6+3
  - (c) प्रत्यक्षलक्षणं तर्कसंग्रहकाररीत्या विव्रियताम् । सलक्षणं सोदाहरणञ्च प्रत्यक्षभेदो विचारणीयः । 6+7
  - (d) कस्तावत् लौकिकसन्निकर्षः ? तस्य भेदाः सोदाहरणं प्रतिपादनीयाः । शाब्दप्रत्यक्षे कः सन्निकर्षः ? 2+8+3

2. अधोलिखितेषु एकस्य प्रश्नोत्तर समाधीयताम् – 12×1 = 12
  - (a) अधस्तनेषु युगलद्वयस्य भेदः प्रदर्शनीय – 6×2 = 12
    - (i) समवायिकारणम् असमवायिकारणं च ।
    - (ii) स्वार्थानुमानं परार्थानुमानञ्च ।
    - (iii) स्मृतिः प्रत्यभिज्ञा च ।
    - (iv) पक्षः विपक्षश्च ।
  - (b) निम्नलिखितेषु द्वयोः व्याख्या कार्या – 6×2 = 12
    - (i) लिङ्गं त्रिविधम् ।
    - (ii) रूपरहितस्पर्शवान् वायुः ।
    - (iii) चलनात्मकं कर्म ।
    - (iv) साध्याभावव्याप्तो हेतुर्विरुद्धः ।
  - (c) अधोलिखितेषु अनुमानेषु द्वयोः हेत्वाभासनिरूपणं कार्यम् – 6×2 = 12
    - (i) सर्वमनित्यं प्रमेयत्वात् ।
    - (ii) शब्दो नित्यः शब्दत्वात् ।
    - (iii) अयमश्वः गोत्वात् ।
    - (iv) वह्निरनुष्णः द्रव्यत्वात् ।

3. अधस्तनेषु एकस्य टीका लेख्या – 5×1 = 5
- (i) आकाशम्
(ii) उपमितिः
(iii) शब्दः
(iv) आत्मा ।

UNIT-II
(Full Marks-20)

4. Answer any **one** question of the following: 12×1 = 12
- (a) Discuss the Sāṃkhya theory of Satkāryavāda.
(b) Give an account of the main aspects of Cārvāka materialism.
(c) Give a short account of 'Self' as found in different schools of Indian Philosophy.

OR

Write short notes on any **two** of the following: 6×2 = 12

- (d) अष्टाङ्गयोगः
(e) अध्यासः
(f) कणादः
(g) श्रुतिप्रस्थानम्
(h) स्याद्वादः ।
5. Answer any **four** questions from the following: 2×4 = 8
- (a) Write the names of सूत्रकार and वार्त्तिककार of Nyāya Philosophy.
(b) What is पञ्चमहाव्रत ?
(c) Name two works of Udayanācārya.
(d) What is श्रीभाष्य ? Who wrote it?
(e) How many types of सत्ता are admitted by Śankara? Name them.
(f) What is योग according to Patañjali?
(g) What is पुद्गल ?
(h) Name the पञ्चक्लेश in Yoga Philosophy.
(i) What does Cārvāka mean by भूतचतुष्टय ?
(j) What is the other name of शाङ्करभाष्य ?

—x—